

# Πρόλογος της γαλλικής έκδοσης

Η *Λατινική γραμματική* της σειράς *Bescherelle* είναι μια εύκολη και πλήρης γραμματική της λατινικής γλώσσας, με αντικειμενικό στόχο να διευκολύνει τη μελέτη, τη μετάφραση και την ερμηνεία των κειμένων.

## Πώς δομείται;

Η *Λατινική γραμματική* της σειράς *Bescherelle* ακολουθεί μεθοδική και προοδευτική πορεία, από τα βασικά συστατικά του λόγου (ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα κτλ.) ως τα πλέον σύνθετα (πρόταση, περίοδος κτλ.).

Περιλαμβάνει τέσσερα μέρη:

- γραφή και προφορά
- μορφολογία
- σύνταξη
- γραμματική του εκφωνήματος και του κειμένου. Το τελευταίο αυτό κεφάλαιο δίνει τη δυνατότητα να υπερβούμε το παραδοσιακό πλαίσιο της περιόδου, καθώς λαμβάνει υπόψη τα πορίσματα της σύγχρονης γλωσσολογίας. Η περιγραφή της γλώσσας στηρίζεται σε πρωτότυπα παραδείγματα από τη λατινική γραμματεία, σε αποσπάσματα από διάφορα είδη και ιστορικές περιόδους, τα οποία διαδραματίζουν τον ρόλο σχολίων. Έμφαση δίνεται κυρίως στις δομές που εμφανίζουν μεγάλη συχνότητα στα κείμενα.

## Σε ποιους απευθύνεται;

Η *Λατινική γραμματική* της σειράς *Bescherelle* απευθύνεται τόσο στους αρχάριους λατινιστές, οι οποίοι θα βρουν όλες τις πληροφορίες που θα τους επιτρέψουν να εντρυφήσουν στη γλώσσα (σαφείς, έγχρωμοι πίνακες, απλοί κανόνες, πολυάριθμα παραδείγματα), όσο και στους ειδικούς λατινιστές, που ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την εις βάθος κατανόηση των κειμένων. Καθένας θα ανατρέξει στην έκδοση αυτή κατά τις ανάγκες του:

- για κάποια συγκεκριμένη χρήση, ένα ερώτημα κλίσης ή συζυγίας· τα ευρετήρια επιτρέπουν να ανατρέξει κανείς στις σχετικές παραγράφους.
- για περισσότερο ενδελεχή έρευνα, η οποία π.χ. αναφέρεται στους τρόπους παρατακτικής σύνδεσης, μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει τα περιεχόμενα (π.χ. → παράγραφοι 245-259) ή να ανατρέξει στο ευρετήριο, αν το ζήτημα δεν αποτελεί αντικείμενο ολόκληρου κεφαλαίου. Οι παραπομπές στο εσωτερικό των κεφαλαίων δηλώνουν τις παραγράφους που αναλύουν το σχετικό θέμα.

Ένας πίνακας συντμήσεων και ένα γλωσσάριο, στην αρχή της έκδοσης, διευκολύνουν τη μελέτη και την κατανόηση των φαινομένων.

# Πρόλογος της πρώτης ελληνικής έκδοσης

Η *Λατινική γραμματική* της σειράς *Bescherelle* αποτελεί την πρώτη λατινική γραμματική που προστίθεται στην ελληνική βιβλιογραφία και ξεφεύγει από την αυστηρή οπτική της παραδοσιακής γραμματικής, τουλάχιστον όπως την είχαμε συνηθίσει μέχρι σήμερα. Παράλληλα, όμως, προσφέρει την εποπτικότητα και το στοιχειοθετικό περιβάλλον που η σύγχρονη πρακτική απαιτεί, χαρακτηριστικά απαραίτητα για όλα τα συγγράμματα που στηρίζουν τη γλωσσομάθεια.

Αποτελεί εγγχειρίδιο γραμματικής και ταυτόχρονα συντακτικού, αφού για τη λατινική γλώσσα ο όρος "γραμματική" δηλώνει τόσο τη μορφολογία όσο και τη σύνταξη· η διπλή αυτή ιδιότητα της έκδοσης την καθιστά πολύτιμο αρωγό στην περαιτέρω κατανόηση της δομής της λατινικής κατά τη μετάβαση του νέου από τη Μέση στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

## Μεταφραστική πρακτική

Το νεοελληνικό κείμενο προσπάθησε να αποδώσει με σαφήνεια το γαλλικό πρωτότυπο και τις γλωσσολογικές προεκτάσεις της γαλλικής συγγραφής, η οποία εισάγει δομολειτουργικά στοιχεία στην περιγραφή και την εκμάθηση μιας κλασικής γλώσσας. Όπου, μάλιστα, οι γαλλικοί όροι (π.χ. *phrase*, *modalité* κτλ.) μπορούσαν να οδηγήσουν σε διάφορες μεταφραστικές επιλογές, προκρίθηκε άλλοτε η περισσότερο καινοτόμος και άλλοτε ελφίθη υπόψη μια πιο "παραδοσιακή" μετάφραση.

Σε άλλα σημεία, όχι τόσο στη μορφολογία όσο στη σύνταξη, η μετάφραση απλώς απέδωσε το γαλλικό κείμενο στην ελληνική, αλλά ταυτόχρονα πρόσθεσε και ορισμένους ελληνικούς δόκιμους συντακτικούς όρους, ώστε να αξιοποιηθεί η συντακτική εμπειρία του Έλληνα αναγνώστη, την οποία αποκτά κυρίως μέσω της αρχαίας ελληνικής. Σε καμία, όμως, περίπτωση δεν αλλοιώθηκε το γαλλικό πρωτότυπο.

## Ελάχιστες αλλαγές

Ελάχιστες αλλαγές έγιναν στη δομή του ελληνικού κειμένου σε σχέση με το γαλλικό, επουσιώδεις, που δεν παρεκκλίνουν από την αρχική συγγραφή, όπως π.χ. η σειρά των πτώσεων, η παράλειψη όσων πληροφοριών παρέχει το γαλλικό κείμενο για τη σχέση μεταξύ λατινικής και γαλλικής γλώσσας, η σειρά με την οποία παρατίθενται οι αρχικοί χρόνοι. Ανάλογα, αντιμεταχωρήθηκαν και όσες πληροφορίες χρησιμοποιούνται με αντίστροφη σειρά στην ελληνική γλώσσα, όπως π.χ. η χρονική σχέση των εξαρτημένων προτάσεων

προς τις κύριες κτλ. Τέλος, διορθώθηκαν οι ελάχιστες αβλεψίες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, προστέθηκαν κάποιες επιπλέον πληροφορίες.

## **Ορολογία**

Τα ελληνικά μεταφράσματα που χρησιμοποιήθηκαν για να αποδώσουν τους γαλλικούς όρους εισάγουν στη διδασκαλία της λατινικής ένα ιδιαίτερο γλωσσάριο, που εμπλουτίζει τη διδασκαλία μιας αρχαίας γλώσσας υπό σύγχρονη οπτική. Η υιοθέτηση, μάλιστα, της ορολογίας (π.χ. "συμπλήρωμα") που δειλά έκανε την εμφάνισή της στα μαθήματα λατινικών της Μέσης Εκπαίδευσης αποσαφηνίζει τη χρήση ορισμένων συντακτικών όρων και τους καθιστά απολύτως κατανοητούς.

## **Προεκτάσεις**

Ενδιαφέρον, επίσης, παρουσιάζει και η οπτική με την οποία χρησιμοποιούνται κάποιες παραδοσιακές γραμματικές κατηγορίες. Έτσι, το απαρέμφατο π.χ. αντιμετωπίζεται όπως ακριβώς οι εγκλίσεις, ώστε να θεμελιωθούν θεωρητικά οι απαρεμφατικές προτάσεις.

## **Ευχαριστίες**

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στην Καθηγήτρια της Λατινικής Φιλολογίας κα Μαρία Βουτσίνου – Κικίλια, πιστή οπαδό του μεταφραστικού αυτού εγχειρήματος, της οποίας η ηθική συμπαράσταση ήταν αμέριστη. Θα πρέπει, επίσης, να ευχαριστήσω τη Γλωσσολόγο και στενή συνεργάτιδα από καιρό κα Μαρία Βαρκανίτσα, της οποίας οι υποδείξεις ήταν καθοριστικές για την ορολογία, όπως και τη Γλωσσολόγο κα Εύβοια Καϊναδά και τον Κλασικό Φιλόλογο κ. Χριστόφορο Κοντονικολή, ο οποίος χάρισε στο κείμενο τις τελευταίες διορθώσεις.

Ελπίζω η παρούσα γραμματική να συμβάλει στη διδασκαλία της λατινικής γλώσσας κατά τη Μέση και την Ανώτατη εκπαίδευση και να λειτουργήσει ως ερμηνευτική της βασικής γνώσης των λατινικών που απέκτησε ο μαθητής στο Λύκειο. Να τον στηρίξει κατά τη φοίτηση και να αποτελέσει, τέλος, βασικό αρωγό του κατά την εξειδίκευση στις Πανεπιστημιακές Σχολές των Ανθρωπιστικών Επιστημών, όπου καλλιεργείται η επαφή με το πρωτότυπο κείμενο, την αρχική ιδέα κάθε παράγωγης σκέψης.

Αθήνα 21 Αυγούστου 2008

Διονύσιος Γ. Μπενέτος

# Πρόλογος της δεύτερης ελληνικής έκδοσης

Πολύ γρήγορα, σε διάστημα σχεδόν έξι μηνών από τον Δεκέμβριο του 2008, η απήχηση της *Λατινικής Γραμματικής* στην ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα εξάντλησε την πρώτη έκδοση, γεγονός το οποίο κατέστησε επιτακτική την εκ νέου επιμέλεια του κειμένου. Η πρόταση έγινε από τον συνάδελφο Βασίλη Φυντίκογλου, Επίκουρο Καθηγητή της Λατινικής Φιλολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, χάρη στις επισημάνσεις του οποίου κατέστη δυνατή και η ολοκλήρωση της παρούσας, δεύτερης έκδοσης. Για τούτο και τον ευχαριστώ θερμά για το ενδιαφέρον και τη συνεργασία του.

## Συνεργασίες

Η πρώτη έκδοση εγκαινίασε έναν άτυπο διάλογο μεταξύ συναδέλφων από διάφορα ελληνικά Πανεπιστήμια, σχετικά με την ανάγκη να ασχοληθούμε συστηματικότερα με το τεχνικό μέρος της διδασκαλίας και να οργανώσουμε περαιτέρω τη λατινομάθεια, υπό το πρίσμα των πορισμάτων της σύγχρονης γλωσσολογίας. Ελπίζω σύντομα η δεύτερη έκδοση της *Λατινικής Γραμματικής* να πλαισιωθεί και από άλλα εγχειρίδια που θα στηρίξουν τη λατινική γλώσσα.

Ιδιαίτερα ενθαρρυντική ήταν η αποδοχή της πρώτης έκδοσης από τους φοιτητές του Τμήματος Φιλολογίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθώς και από τους φοιτητές άλλων Τμημάτων. Και τούτο γιατί μας δόθηκε η δυνατότητα να υπερβούμε τη σχολική εμπειρία και να προχωρήσουμε σε βαθύτερη ανάλυση της δομής του κειμένου, με σύγχρονες προεκτάσεις. Η νέα αυτή έκδοση έδωσε, συνεπώς, τη δυνατότητα να ενσωματώσουμε ένα μέρος της εμπειρίας που αποκομίσαμε από τη χρήση της *Λατινικής Γραμματικής* στο μάθημα της Θεματογραφίας.

## Βελτιώσεις & προσθήκες

Στην παρούσα έκδοση βελτιώθηκαν ορισμένα χωρία του ελληνικού κειμένου ώστε να αποδίδεται με ακρίβεια η γαλλική συγγραφή ή/και το λατινικό πρωτότυπο κείμενο. Ταυτόχρονα έγιναν και ορισμένες προσθήκες, όπως η κατάληξη *-re* στην ενεργητική φωνή των χρόνων με ατελές ποιόν ενεργείας, κάποιες επιπρόσθετες επισημάνσεις στις αόριστες αντωνυμίες, τους υπερθετικούς των επιθέτων κ.ά.

## Θεωρητικές προεκτάσεις

Όπως είναι φυσικό, ένα τεχνικό εγχειρίδιο εγείρει διάφορα θεωρητικά ζη-

τήματα. Γι' αυτό και η *Λατινική Γραμματική* μάς έδωσε τη δυνατότητα να επιβεβαιώσουμε στην παρούσα έκδοση την υιοθέτηση της σύγχρονης ορολογίας, ιδιαίτερα στη σύνταξη. Έτσι, έγιναν προσθήκες περιορισμένης έκτασης στο Γλωσσάριο της πρώτης έκδοσης, ενώ δημιουργήθηκε και ένα χρηστικό Παράρτημα, το οποίο καλύπτει τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής πρακτικής ως προς τη διδασκαλία της λατινικής γλώσσας.

Αθήνα 26 Ιουλίου 2009

Διονύσιος Γ. Μπενέτος